

Список літератури

1. Бориславська О. Місцеве самоврядування як форма децентралізації та гарантія демократичного політичного режиму / О. Бориславська // Вісник Львівського університету: Сер.: Юридична . – 01/2011 . – Вип. 52. – С. 127-133.
2. Масгрейв Р. А. Государственные финансы: теория и практика / Р. А. Масгрейв, П. Б. Масгрейв / пер. с 5-го англ. изд. [1989]. – М.: Бизнес Атлас, 2009. – 716 с.
3. Виконання державного бюджету [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=185635>
4. Развитие бюджетного федерализма: международный опыт и российская практика. [За ред. Мигара де Сильвы, Г. Курляндской.]. – М.: Весь мир. – 450 с.
5. Осадчук С.В. Бюджетна децентралізація: стан і перспективи / С.В. Осадчук // Теорія та практика державного управління. Вип.(22)/2008 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2008-3/index.html>

Рассмотрены основные подходы к сущности и форм бюджетной децентрализации, оценена ее уровень развития в Украине и определены основные пути дальнейшего реформирования бюджетной системы.

Бюджетная децентрализация, функции, финансовое zabezpechennya, деконцентрация, делегирование, деволюция.

The basic approaches to the nature and forms of fiscal decentralization, assessed the level of development in Ukraine and the main ways of further reform of the budget system.

Fiscal Decentralization, functions, financial zabezpechennya, deconcentration, delegation, devolution.

УДК 336.226

ЕФЕКТИВНІСТЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ В УКРАЇНІ

Л. О. Березовська, кандидат економічних наук

Досліджено механізм адміністрування податку на додану вартість в Україні. Проведено оцінку фіскальної ефективності ПДВ. Виявлено недоліки та окреслено шляхи удосконалення цього податку.

Податки, податок на додану вартість, адміністрування ПДВ, ПДВ-рахунки.

Нині знову триває дискусія щодо того, чи доцільно зберегти податок на додану вартість (ПДВ) чи замінити його іншим непрямим податком.

© Л. О. Березовська, 2014

Зокрема критики ПДВ відзначають суттєві зловживання та ухилення від сплати ПДВ, а також проблеми із адміністрування цього податку.

Зважаючи на провідну роль податку на додану вартість у формуванні доходів державного бюджету та прагнення нашої держави до інтеграції з країнами ЄС, де однією з обов'язкових передумов членства є наявність ПДВ у податковій системі країни, найприйнятнішим підходом, на нашу думку, буде вдосконалення адміністрування ПДВ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На думку В.Горина [1], незважаючи на значне зростання обсягів мобілізації податку на додану вартість до бюджету та підвищення питомої ваги цих надходжень у структурі доходів держави, рівень фіскальної ефективності ПДВ залишається недостатнім. Причинами цього є існування невирішених проблем чинного механізму справляння ПДВ, які зумовлюють посилення його регресивності та призводять до втрати бюджетом значного обсягу доходів. Відтак, пріоритетними завданнями сучасної фіскальної політики у царині адміністрування податку на додану вартість залишаються: вироблення оптимального механізму повернення податкового кредиту з ПДВ, ліквідація схем незаконного відшкодування; чітке визначення принципів та критеріїв надання пільг, перехід до диференційованих ставок податку на додану вартість з метою посилення його регуляторного значення і підвищення фіскальної ефективності [1].

Мета дослідження – аналіз ефективності функціонування податку на додану вартість в Україні, виявлення недоліків та окреслення шляхів удосконалення адміністрування ПДВ.

Виклад основного матеріалу. Фіскальна ефективність – це спроможність податку забезпечувати наповнення бюджетів різних рівнів, а конкретні характеристики її вимірювання – це абсолютні обсяги та питома вага надходжень податку в доходах бюджетів і ВВП, рівень ефективної ставки податку, його продуктивності тощо [1].

Протягом 2008 – 2012 рр. абсолютні обсяги надходжень ПДВ до бюджету мали тенденцію до збільшення. У 2013 р. відбулося незначне зниження надходжень від цього податку та його питомої ваги у доходах державного бюджету та ВВП (табл. 1).

Розраховані у табл. 2 відносні показники свідчать, що попри зростання абсолютних обсягів надходжень ПДВ та підвищення його питомої ваги у доходах бюджету протягом 2008 – 2012 рр. фіскальна ефективність податку залишалася низькою. Ефективна ставка податку, що розраховується як відношення суми надходжень від податку на додану вартість до кінцевих споживчих витрат домогосподарств, була значно нижчою за базову. Коефіцієнт продуктивності ПДВ обчислюється як співвідношення ефективної та базової ставок ПДВ і свідчить про щорічну втрату державою від 20 до 60 % можливих надходжень від оподаткування доданої вартості.

На величину коефіцієнта продуктивності ПДВ впливають податкові пільги, звільнення, ухилення від сплати податку тощо. Чим меншим є коефіцієнт продуктивності, тим гірша податкова система. Ідеальним

податком на додану вартість вважається такий, коефіцієнт продуктивності якого дорівнює 100 %, проте така ситуація є можливою лише за умов, якщо база податку охоплює всі товари й послуги, призначені для кінцевого споживання, до всіх товарів і послуг із бази оподаткування застосовується єдина ставка податку та немає пільг [2].

1. Фіскальна ефективність податку на додану вартість в Україні за 2008 – 2013 рр.

Показник	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.
Доходи Державного бюджету, млрд грн.	231,69	209,70	240,4	314,6	346,1	339,2
ВВП, млрд грн	948,06	913,35	1082,6	1316,6	1408,9	1454,9
Податок на додану вартість, всього, млрд грн., в т.ч.	92,1	84,6	102,8	130,1	138,8	128,3
податок на додану вартість із вироблених на території України товарів (з урахуванням відшкодування ПДВ), млрд грн.	11,1	11,4	29,4	33,4	36,7	31,1
Питома вага ПДВ із вироблених в Україні товарів (з урахуванням відшкодування) у доходах бюджету, %	4,8	5,4	12,2	10,6	10,6	9,0
Питома вага ПДВ у ВВП, %	9,7	9,3	9,5	9,9	9,9	9,0
Питома вага ПДВ із вироблених в Україні товарів (з урахуванням відшкодування) у ВВП, %	1,2	1,2	2,7	2,5	2,6	2,0

2. Оцінка ефективності функціонування ПДВ в Україні за 1998 – 2013 рр.

Роки	Стандартна ставка, %	Ефективна ставка, %	Коефіцієнт продуктивності податку, %	Коефіцієнт бюджетної ефективності
1998	20,0	12,79	63,95	0,36
1999	20,0	11,79	58,95	0,32
2000	20,0	10,22	51,10	0,26
2001	20,0	9,22	46,10	0,28
2002	20,0	10,82	54,10	0,30
2003	20,0	8,61	43,05	0,24
2004	20,0	9,25	46,25	0,25
2005	20,0	13,38	66,90	0,40
2006	20,0	15,80	79,0	0,47
2007	20,0	14,03	70,2	0,42
2008	20,0	15,80	79,0	0,49
2009	20,0	14,50	72,5	0,47
2010	20,0	15,00	75,0	0,48
2011	20,0	15,00	75,0	0,50
2012	20,0	14,10	70,5	0,50
2013	20,0	12,00	60,0	0,45

Низьким також є показник бюджетної ефективності ПДВ, який відображає, величину надходжень ПДВ у відсотках до ВВП на 1 % стандартної ставки. Чим вищий цей показник, тим краще працює система ПДВ у країні. В Україні за останні шістнадцять років він коливається в межах 0,24 – 0,50.

Причини недостатньої фіскальної ефективності ПДВ криються у недоліках та невирішених проблемах чинного механізму його адміністрування.

Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України» від 31.07.2014 №1621-VII вносить зміни до чинного порядку адміністрування ПДВ та кардинально змінює порядок складання податкових накладних, їх реєстрації в Єдиному реєстрі податкових накладних, декларування і сплати ПДВ [3].

Цей закон містить як позитивні моменти, так і недоліки.

До позитивів належать:

- підвищення до 1 млн грн. з 1.01.2015 р. граничної межі обсягу від здійснення операцій з постачання товарів/послуг, що підлягають оподаткуванню ПДВ, протягом останніх 12 календарних місяців, для обов'язкової реєстрації платником ПДВ;

- встановлення мінімального розміру бази оподаткування ПДВ операцій з постачання товарів/послуг – не нижче ціни придбання таких товарів/послуг;

- визначення права на податковий кредит за датою отримання платником податку товарів/послуг, а не за правилом першої події;

- проведення в автоматичному режимі бюджетного відшкодування ПДВ платникам податку, які відповідають критеріям автоматичного відшкодування.

Основним недоліком цього механізму є складність та обтяжливість його для платників податку.

Це пов'язано з тим, що система електронного адміністрування ПДВ, що запроваджується з 01.01.2015 р., буде забезпечувати автоматичний облік у розрізі платників податку і платникам ПДВ автоматично відкриватимуться рахунки в цій системі. На ці рахунки будуть зараховувати кошти з власних поточних рахунків платників ПДВ. І з цього рахунка будуть списуватися податкові зобов'язання платників за результатами звітного періоду на підставі інформації, отриманої від податкового органу.

Як наслідок, електронне адміністрування передбачає повний перехід на електронну звітність та реєстрацію всіх податкових накладних та розрахунків коригувань у ЄРПН.

Зазнають змін і правила реєстрації податкових накладних у ЄРПН.

З 1 січня 2015 року всі податкові накладні (незалежно від розміру ПДВ в одній податковій накладній) підлягатимуть реєстрації в ЄРПН. Такі правила встановлює пункт 11 підрозділу 2 розділу XX Податкового кодексу [4].

Водночас пункт 201.10 ПК доповнено такими вимогами.

Платник податку матиме право зареєструвати податкову накладну в ЄРПН, в якій загальна сума ПДВ не перевищує суму, обчислену відповідно до пункту 200-1.3 ПК.

При цьому застосовується спеціальна формула для розрахунку суми податку, на яку платник має право видати податкову накладну, а саме:

$$\Sigma \text{Накл} = \Sigma \text{НаклОтр} + \Sigma \text{Митн} + \Sigma \text{ПопРах} - \Sigma \text{НаклВид} - \Sigma \text{Відшкод} - \Sigma \text{Перевищ},$$

де $\Sigma \text{НаклОтр}$ – загальна сума податку за отриманими платником податковими накладними, зареєстрованими в Єдиному реєстрі податкових накладних;

$\Sigma \text{Митн}$ – загальна сума податку, сплаченого платником при ввезенні товарів на митну територію України;

$\Sigma \text{ПопРах}$ – загальна сума поповнення рахунка в системі електронного адміністрування податку на додану вартість із власного поточного рахунка платника;

$\Sigma \text{НаклВид}$ – загальна сума податку за виданими платником податковими накладними, зареєстрованими в Єдиному реєстрі податкових накладних;

$\Sigma \text{Відшкод}$ – загальна сума податку, заявлена платником до бюджетного відшкодування;

$\Sigma \text{Перевищ}$ – загальна сума перевищення податкових зобов'язань, зазначених платником у поданих податкових деклараціях над сумою податку, що міститься в складених таким платником податкових накладних, зареєстрованих в Єдиному реєстрі податкових накладних.

Цю формулу потрібно використовувати перед тим, як реєструвати податкову накладну в ЄДРПН. Якщо результат розрахунку є меншим, ніж сума в податковій накладній, підприємству потрібно перерахувати цю різницю з поточного рахунка на ПДВ - рахунок. Це в свою чергу призведе до відволікання обігових коштів платника податку, зростання масштабів роботи бухгалтерської служби, що спричинить збільшення штату бухгалтерії та підвищення витрат підприємства.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Подальше удосконалення механізму функціонування ПДВ, на нашу думку, має вирішуватися шляхом зниження ставки ПДВ, зменшення кількості пільг з цього податку, спрощення адміністрування ПДВ шляхом удосконалення системи електронного адміністрування.

Список літератури

1. Горин В. Проблеми підвищення фіскальної ефективності податку на додану вартість / В. Горин // Галицький економічний вісник. – 2013. – №2(41). – С.118 – 126.

2. Луніна І. О. Ефективність оподаткування споживання в Україні / І. О. Луніна, Н. Б. Фролова // Фінанси України. – 2007. – № 1. – С. 17 – 27.

3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України: закон України від 31 лип. 2014 р.: №1621-VII

[Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

4. Податковий кодекс України: за станом на 02 груд. 2010 р: №2755-IV, із змінами і доповненнями [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

Исследован механизм администрирования налога на добавленную стоимость в Украине. Проведена оценка фискальной эффективности НДС. Выявлены недостатки и намечены пути совершенствования этого налога.

Налого, налог на добавленную стоимость, администрирование НДС, НДС-счета.

The mechanism of administration of VAT in Ukraine. Evaluated the effectiveness of fiscal VAT revealed shortcomings and ways of improving the tax.

Taxes, Value Added Tax, VAT administration, VAT accounts.

УДК 336.027 : 502

ВАЖЕЛІ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ У СФЕРІ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

О.М. Лабенко, кандидат економічних наук

Проведено аналіз, узагальнення та обґрунтування необхідності виокремлення фінансових важелів природокористування. Визначено фінансові важелі, які застосовуються на практиці в Україні.

Фінансовий механізм, природокористування, податки, страхування, пільги, кредит, екологія.

Стан розвитку економіки країни залежить у тому числі і від процесу природокористування. Природні ресурси є обмеженими та процес їх використання супроводжується забрудненням навколишнього природного середовища. Використання природних ресурсів у економічному процесі опосередковується рухом фінансових ресурсів. Фінансовий механізм природокористування є найдієвішим способом впливу на процес природокористування. При цьому важливою умовою є підвищення ефективності природокористування, яка досягається побудовою саме дієвого (стимулюючого) фінансового механізму природокористування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження економічних аспектів природокористування висвітлювались у працях